

Centrala dla srodków pastewnych

Wiedeń I., Trattnerhof 1.

ARCHIWUM
LEGIONÓW
i N. K. N.

Nr 1082

Odezwa.

Reskrypt c. k. Ministerstwa wyznani i oswiaty
z dnia 18. kwietnia 1916, l. 10741.

Wiedeń 1916.

Druck der „Elbemühl“, Wien, IX. — pol.

100-100000
100-100000
100-100000
100-100000
100-100000

100-100000 100-100000 100-100000 100-100000

100-100000 100-100000 100-100000 100-100000

W czasie wojennym niezbędne jest użycie wszystkich środków, służących do wyżywienia i karmy, jest przeto ważną rzeczą zbierania tych owoców i nasion, które rosną w dzikim stanie i mogłyby być już w czasie pokoju często z większą korzyścią użyte, niż to się w rzeczywistości dzieje. Prawie wszystkie, rosnące dziko owoce, posiadają jedną wspólną cechę, że ich zbieranie sprawia niestosunkowo wielki trud i że pojedynczy człowiek może zebrać tylko niewielką ich ilość, gdy jednak większa ilość słabych sił siebie nawzajem wspomaga, wówczas można zebrać znaczne ilości, ilości, który w danych stosunkach mogą być tak znaczne, że wywierają one istotny wpływ na wyżywienie i wykarmienie. Jest tedy obowiązkiem każdego zbierać tego rodzaju już dzikie owoce, w ogólności zaś jest obowiązkiem młodzieży szkolnej, a przede wszystkim tych dzieci, które nie są zatrudnione w gospodarstwie wiejskiem. — Nauczyciele i uczniowie, udając się do lasu, by zbierać tam owoce lesne dla ludzi i zwierząt spełniają zarówno swój patriotyczny obowiązek, jak żołnierze w rowach-strzeleckich.

Władze oświatowe nie tylko, uznały za obowiązek udział wszystkich nauczycieli i dzieci w zbieraniu w dniu powszenie lecz jakie zezwoliły, by zysk z uzyskanych produktów przypadł zatrudnionym w zbieraniu, co stanowi takie podjęcie do zużytkowanie wakacyi na gorliwe zbieranie produktów.

Należy oczekiwać, że żaden posiadacz lasu nie opse się ogólnemu i usprawiedliwionemu życzeniu, aby, żaden z osiągalnych środków żywności nie pozostał nie wyzyskany, że zatem zgodzi się łatwo na prośbę szkół o zezwolenie na dostęp do lasu. Tam, gdzie używa się zołędzi, bukw i t.d. na wypas lub jeśli je zużytkowuje sam posiadacz lasu, odpada rzecz prosta zbieranie przez szkoły. Rozumie się zresztą samo przez się, że wszystkie osoby, wchodzące do lasu lub na pole, muszą przyjąć na siebie obowiązek jak największego szanowania roślin i zwierząt, że winno się tedy ostrzedz najusilniej niepokojenia zwierzyny.

W myśl reskryptu Ministerstwa wyznaczenia i oświaty z dnia 18./IV. 1916, l. 10741, winny szkoły zbierać następujące naturalne produkty.

I.

1. Dzikie kasztany,
2. Owoce lipy,
3. Bukow, owoce bukowe,
4. zołędzie,
5. owoce klonowe.

Wszystkie te owoce należy zbierać oile możliwości w suche dni i w szczególności dzikie kasztany dopiero po ich zupełnem dojrzeniu. Owoce należy suszyć przez rozłożenie ich na powietrzu w przewiewnym miejscu w cienkiej warstwie i silne przesypanie zapomoca lopatki bez watpienia najskuteczniej przy pomocy sztucznych suszarn (pieców piekarskich suszarni owoców) i aż do odebrania starannie przechować te owoce w suchem miejscu.

Centrala dla srodków pastewnych, bedzie placić za zebrane produkty stosowne ceny az do następujacych najwyszych kwot.

1. za dzikie kasztany	K 18.—
2. za owoce lipy	K 135.—
3. za bukiw	K 50.—
4. za zoledzie	K 20.—
5. za owoce klonu	K 20.—

Ceny rozumie się za każde 100 kg netto kasa na stacyi kolejowej lub okrętowej, za dojrzały i suchej zdrowy towar, oczyszczony z zieme lisci i obcych przymieszek, bez worków, Mieszczą one w sobie załadowania i inne wydatki. — Workow nalezy zażądać od Centrali dla srodków pastewnych.

Wszystkie te towary obejmuje Centrala dla srodków pastewnych dopiero na miejscu przeznaczenia a cena oznaczona stosownie do jakości. — Koszta przewosu idzie na rachunek Centrali dla srodków pastewnych.

Z zysku za zbierane nasiona przypadnie nauczycielom $\frac{1}{3}$ dzieciom $\frac{2}{3}$ części, szkoły służą równocześnie takie jako miejsca zbiorkowe dla tych płodów, których nie zbierają szkoły, lecz osoby prywatne. — Ten towar winny odbierać kierownictwa szkół za poświęceniem i przechować wspólnie z towarem szkolnym i zaofertować go Centrali dla srodków pastewnych. z zysku zato przypada $\frac{9}{10}$ części zbierającym a $\frac{1}{10}$ nauczycielom.

Centrala dla srodków pastewnych obrachowywać sie jednak będzie tylko ze szkoła. Odesłanie towaru należy uskutecznić dopiero wówczas, gdy Centrala dla srodków pastewnych zarządzi.

II.

Pokrzywy winny zbierać szkoły, jednakowoż dopiero wówczas, gdy osiągnięto już odpowiednią wielkość, a zatem w lipcu i sierpniu i oddać ją zarządowi wojskowemu. — Szczegółowe wskazówki wyda władza wojskowa.

III.

Również będą wydane później wskazówki, co do zbierania krop-rów.

IV.

Wmiare mozności winny zbierać szkoły grzyby pastewne, koszeniec, oraz wielkiego rodzaju jadalne jagody, a więc poziomki, maliny, jeżyny, borowki, bazyń (klukwy), godze. Spieniezania ich pozostawia się nauczycielom które winni jednak zysku udzielić w odpo-

wiednej części dzieciom. — Zbieranie grzybów winno odbywać się wedle osobnych wskazówek. — Centrala dla srodków pastewnych jest gotowa oby ci pod wymienionymi pod I. warunkami grzyby pastewny za 100 kg cene do K 25. — jesli te grzyby zostaną zaofertowane Centrali przed dniem I. grudnia 1916. i będą wolne od trujących, robaczywych spesiatyeh i wogóle zepsutyeh przymieszek.

Z pokrzywy należy zbierać tylko części, zawierające owoce po należytem dojrzaniu nasion, wiązać w snopki wysuszyć, Centrala będzie płaćła za 100 kg towaru do K 10. —

Można jednakże grzyby pastewne, jak pokrzywy oraz grzyby jadalne i jagody sprzedawać także prywatnym osobom zakupującym, grzyby jadalne niemogą byc spieniezone, w swiezym stanie, myć, zwykle się je suszy i dopiero potem sprzedaje.

Jagody można sprzedawać najczesciej wprost konsumentom, przyczem szkoły mogą zwrocic się w poszczególnych okolicach do założonych biur spieniezania owocow itd.

Jeśli by sprzedaż swiezego towaru nie była tu i owdzie możliwa, to w sferach nauczycielskich znajdują się z pewnością osoby, ktore umieja przerobic owoce jagód na towar zakonserwowany. — Ze względu na brak cukru zaleca się przerabianie owoców w uzywany sposób bez cukru, a dodawanie cukru posostawic konsumentom. — Rozumie się, koniecznie jest wówczas gęszczenie soków owocowych i masy przez sposób potępowania podobny do sprzedania nie cukrowanej masy sliwkowej (powidla). — Masę owocową sterylizuje się ponapełnieniu nią naczyń w gotującej się wodzie.

V.

Liscie drzew we wielu okolicach będzie uzytecznem zbieranie liscie i młodych gałązek drzew lisciastych i suszenie ich na cele pastewne. Zbieranie lisci odrywa się zapomocą obcinania gałązek ewentualnie slabszych galezu o grubosci co najwyzej ołowka, oile możności pod wieczór. — Miesięce czerwiec i lipiec nadają się najlepiej do zbierania lisci. Odcięte gałęzie pozostawia się na powietrzu, aby zwiędły, wiąże się w małe pęki i ustawia dla wysuszenia, albo też zawiesza o płotów, sztachet itd. na napiętych w tym celu drutach. Wysuszony należycie liscie winno się przechowac w przewiewnem, suchem miejscu, zabezpieczonym od deszczu. — Dla wyrabiania przez szkoły takiego siana z lisci nadają się pojedyncze krzaki i nizsze drzewa, rosnące na brzegach rzek, nasypach kolejowych i tym podobnych miejscach. Rozumie się samo przez się, że zbieranie siana z lisci może się odbywać tylko za wyraźnem zezwoleniem posiadacza gruntu, gdyż przez zbieranie uszkadza się drzewa. Należy przeto wogóle z reguły zaniechać zbierania na gruntach prywatnych i zbierać liście z drzew i krzaków, rosnących na gruncie gminnym itd., naturalnie i tutaj tylko za wyraźnem zezwoleniem władz. Siano z liscie dorównuje pod względem wartosci pastewnej sredniej jakosci siana łakowego, czemu także winna przewaznie odpowiadać cena.

Upowaznia się szkoły do oddawania siana z lisci wprost do rak posiadaczy bydła.

VI.

Nasiona pestki dyni, melonów, ogórków i słoneczników zbiera się takie ze względu na ich zawartość oleju. — Kierownictwo szkół winny te pestki, po ich starannem o plukaniu i wysuszeniu przez zbierających, obejmować za potwierdzeniem i zaofertować Centrali dla środków pastewnych. — Z zysku z pestek przypada $\frac{9}{10}$ nauczycielom. Ze względu na to, że właśnie przy tych pestkach będzie chodziło o mniejsze ilości, gdyż 1 melon, 1 dynia, zawierają niewiele pestek poczebną jest koniecznie właśnie tutaj czynności szkoły, polegająca na pouczaniu ludności i dzieci. Przez uzyskiwania mnóstwa takich małych ilości nasion, zawierających tłuszcz, któreby w zwykłych warunkach przepadały, może nastąpić polepszenie stosunków, panujących wskutek braku tłuszczu.

Pod wymienionymi pod I. warunkami będzie Centrala dla środków pastewnych sprzedawała.

Za pestki dyni	K 80.—
„ „ melonu	„ 80.—
„ „ ogórków	„ 80.—
„ „ słoneczników	„ 55.—

Wrescie zauważa się:

Centrala dla środków pastewnych, Wiedeń, I., Trattnerhof, będzie odpowiadać zaraz na wszystkie fachowe zapytania, odnoszące się do zbierania i przyjmie chętnie nowe wnioski, zaczerpnięte z praktyki i rozpowszechni je w interesie ojczyzny.

Z wraca się wrescie uwagę na to, że Centrala dla środków pastewnych przyjmuje tylko takie artykuły, dla których ustanowiono podane powyżej ceny. — Zbieranie takich artykułów, które wprawdzie mogłyby być w danych stosunkach spieniężane, w których spieniężanie jednak przez Centrali dla środków pastewnych jest obecnie niemożliwe, mogłoby odbywać się tylko tam, gdzie spieniężenie już zgóry jest zapewnione. — Odnosi się to w szczególności do łoży, brusznie jarzbiny jak możliwi ze wrzosu itd. Centrala dla środków pastewnych będzie mogła przyjmować towar tego rodzaju, należy jednak ten towar jeśli się na przyjęcie go liczy, zaofertować Centrali bezwarunkowo przed rozpoczęciem zbierania i zbierać tylko w tym razie jeśli nastąpi zamówienie, by w ten sposób uniknąć daremnego stracenia sił i pracy przy zbieraniu.

Uprasza się kierownictwa szkół o przekładania od czasu do czasu, zwłaszcza po ukonczeniu czynności zbierania, zwięzłych sprawozdań czynności, z podaniem zebranych zasobów i ich spieniężenia, gdyż Centrala dla środków pastewnych szczerze sobie udzielać premii nauczycielom i uczniom za szczególnie gorliwą pracę około zbioru

